

KĀRI TAENGA PĀHIHI KI AOTEAROA

Ko ngā kōrero ka kohia mai i tēnei puka, i te taenga mai hoki ki tēnei whenua, he mea āta kohikohi hei whakahaere i ngā ture mō te Mana Ārai, te Whakahaere Manene, te Ārai Koiora Kino, te Haumarū Tomokanga, te Hauora, ngā Kararehe, ngā Pirihimana, te Kohi Whaina, te Ture me ngā Kōti, ngā Penihana, te Toko i te Ora, te Pōti, te Tari Taake me te Kawe Moni. Kei te whakaetia ēnei kōrero i raro i te ture, ā, ka whakapuakina ki ngā mana e whakahaere ana i ngā kōrero, e whakaetia ana hoki kia whiwhi i ēnei kōrero i raro i ngā ture o Aotearoa. Ko tētahi o ngā whāinga kia whakatairitea ngā kōrero i waenga i aua mana whakahaere. Kia oti te kōhi kōrero ka whakamahia pea mō ngā kaupapa tauanga e Tatauranga Aotearoa.

- **He puka ā-ture tēnei Kāri Taenga – ki te whakaputa kōrero parau te tangata i konei ka puta pea he whakawhiu pēnei i te raupatu i ngā taonga a te tangata, te whaina, te hāmene ki te kōti, te mauhere rawa, me te pana atu i Aotearoa.**
- Me whakakī tētahi Kāri Taenga mai mō ia pāhihi, mō ia pāhihi, tae atu ki ia tamaiti.
- Tēnā whakautua mai ki te reo Pākehā, ā, me whakakī ngā taha E RUA.
- Me tuhi ā-pū, ā, me pūmatua hoki ngā pū, pēnei: **NEW ZEALAND**, me tohu rānei ngā whakautu kia pēnei te āhua:

1

Nama rerenga/rererangi, kaupuke rānei Nama nohoanga rererangi

--	--

Te tauranga i whakaeke ai koe ki TĒNEI rererangi/kaupuke _____

Nama uruwhenua _____

Tō whenua taketake, rite ki tā tō uruwhenua e whakaatu nei _____

Ingoa whānau _____

Ngā ingoa tuatahi tūturu, ngā ingoa tuatahi ka whakamahia e koe rānei _____

Rā whānau rā _____ marama _____ tau _____

Whenua whānautanga _____

Momo mahi, tūranga mahi rānei _____

Kāinga katoa hei whakapā atu mā te tangata, hei nohonga mōu rānei i Aotearoa _____

Īmēra _____

Waea pūkoro/nama waea _____

2a

Whakautua tēnei wāhanga mehemea kei Aotearoa koe e noho ana. Ki te kore haere ki 2b.

Pēhea rawa tō roa e noho ana i waho i Aotearoa? ngā tau _____ ngā marama _____ ngā rā _____

Ko tēhea te whenua i noho nā koe mō te nuinga o tō wā i tāwāhi? _____

He aha te pūtake MATUA mō tō haere? kaupakihi mātauranga tētahi atu

Ka noho koe ki tēhea whenua mō te nuinga o te 12 marama e heke iho nei? Aotearoa tētahi atu

2b

Whakautua tēnei wāhanga mehemea KĀORE koe e noho ana ki Aotearoa.

Ka pēhea te roa o tō noho mai ki Aotearoa? Mō ake tonu tēnei rānei ngā tau _____ ngā marama _____ ngā rā _____

Mehemea kāore koe e noho pūmau mai he aha tō pūtake MATUA mō te haere mai ki Aotearoa?

te toro mai ki ngā hoa/whanaunga kaupakihi hararei/whakatā

hui wānanga/hui mahi mātauranga ētahi atu

I noho koe ki tēhea whenua mō ēnei marama 12 ka hipa ake, roa atu rānei? _____

Te whenua, te rohe, te rohe kāwana rānei Waehere ā-takiwā, poutāpeta rānei _____

Tēnā hurihia te kāri, he pātai anō kei tua, he wāhi hoki hei waitohu māu

3 Whakarārangitia ngā whenua kua taea e koe i roto i ngā rā 30 ka hipa ake nei:

4 Kei te tino mōhio koe he aha kei roto i ō pāhi? Āe Kāo

5 **KIA TŪPATO:** ki te kōrero parau te tangata ka whiua pea ki te **\$400 WHAINA INAMATA**
Kei te hari mai koe ki roto o Aotearoa:

• **Ētahi kai:** He mea i āta tunua, kāore i tunua, he kai mata, he mea whakamara, he mea kōpaki, he mea whakamaroke? Āe Kāo

• **Ngā kararehe, ngā hua kararehe rānei:** tae atu ki te miti, ngā hua miraka, ngā ika, te miere, ngā hua o te pī miere, ngā hēki, ngā huruhuru manu, ngā anga moana, te wūru taketake, ngā kiri, ngā kōiwi, ngā pepeke rānei? Āe Kāo

• **Ngā tupu (otaota), ngā hua tupu (otaota) rānei:** te huarākau, te putiputi, te kākano, te kākano para, te maramara rākau, te hiako, te nati, te huawhenua, te maramara tupu, te harore, te keina, te mamepū, te hei rānei, ahakoa mō ngā tāpaetanga ā-whakapono, mō ngā mahi rongōā rānei? Āe Kāo

Ētahi atu mea he mōrearea mō te ārai koiora kino, tae atu ki:

• Ngā rongōā kararehe, ngā tīpakotanga kiko koiora, ngā rauropi, te oneone, te wai rānei? Āe Kāo

• Ngā taputapu ka whakamahia mō te kararehe, mō ngā tupu, mō te wāi rānei, tae atu ki te mahi māra, te tiaki pī miere, te hī ika, ngā hākinakina wai, te rukuruku wai rānei? Āe Kāo

• Ngā mea i whakamahia mō ngā hākinakina i te tuawhenua, tae atu ki ngā hū, ki ngā tēneti, ngā hōpuni, te whai kararehe, takahi whenua, haupōro, me ētahi atu taputapu tākarō? Āe Kāo

I roto i ngā rā 30 ka hipa ake nei (i a koe i waho i Aotearoa) kua peka atu koe ki tētahi wāhi i waho i ngā tāone, kua pā rānei ki ngā kararehe (hāunga ngā ngeru me ngā kuri kāinga) kua mātoro rānei ki ētahi kāinga pāmu kararehe, pāmu otaota (huawhenua) rānei? Āe Kāo

6 **Kei te hari mai koe ki roto o Aotearoa:**

• **Ētahi rongōā:** he whakaputunga nui ake i te 3 marama, he rongōā kāore i tūtohutia ki a koe? Āe Kāo

• **Ētahi taonga i āta herea te kawea, i whakakāhoretia rānei:** Inā koa, te rākau whawhai, ngā pukapuka karihika, ngā otaota, kararehe rānei he tata te korehāhā, ngā tarukino kāore i whakaaetia, kei te āta whakahaeretia rānei? Āe Kāo

• **Te waipiro:** Neke atu i te 3 pātara waipiro kaha (kāore e piki ake i te 1.125 rita te rahi o ia pātara) me te 4.5 rita wāina, pia rānei? Āe Kāo

• **Tupeka:** neke atu i te 50 hikareti, i te 50 karamu hua tupeka rānei (tae atu ki te ranunga o te hikareti me ētahi atu hua tupeka)? Āe Kāo

• **Ngā taonga i hokona i tāwāhi, i hokona kāore he tiuti i Aoteaora rānei/hoki:** ka piki ake te wāriu i te NZ\$700 (tae atu ki ngā koha)? Āe Kāo

• **Ngā taonga e kawea ana mō ngā mahi kaupakihi, arumoni rānei?** Āe Kāo

• **Ngā taonga e kawea ana mō tētahi atu tangata?** Āe Kāo

• **Ngā moni:** NZ\$10,000 neke atu rānei (ngā moni taurite rānei te wāriu mai i tāwāhi), tae atu ki ngā haki a te tangata haere, ngā puka pēke, ngā ōta moni, te aha, te aha? Āe Kāo

7 He uruwhenua nō Aotearoa whai mana i tēnei wā tāu, he puka whakauru noho kāinga rānei, he puka whakauru kainoho hoki mai rānei? – Mehemea āe haere ki **10**

He tangata kirirarau nō Aotearoa koe e whakamahi ana i te uruwhenua nō tāwāhi? – Mehemea āe haere ki **10**

He uruwhenua nō Āhitereiria tāu, he puka whakauru kainoho i Āhitereiria rānei, he puka whakauru kainoho hoki mai nō Āhitereiria rānei? – Mehemea āe haere ki **9**

8 **Ērā katoa atu.**
Me tino wehe atu koe i Aotearoa i mua i te rā whakapaunga o tō puka whakauru, kei peia atu koe i te whenua.

Kei te haere mai koe ki Aotearoa mō ngā mahi hauora, kia kite i te tākuta rānei, ki te whakawhānau rānei? Āe Kāo

Tipakona kotahi He puka whakauru wā poto momo uru mai tāku (Tohua āe mehemea he puka whakauru tāu, ahakoa kāore i te whakapiria hei tāpiri ki tō uruwhenua). Āe

tēnei rānei Kāore aku puka whakauru, ā, kei te tono mō tētahi puka whakauru manuhiri ina tae atu au. Āe

9 Kua whakawhiua koe kia noho ki te whare herehere mō te 12 marama neke atu rānei, kua peia atu rānei, kua kawea atu, kua āraia atu rānei i tētahi atu whenua i mua, ahakoa te tau? Āe Kāo

10 **Kei te whakapuaki au i konei he pono, he tika, he whānui ēnei kōrero kua tāpaetia atu nei e ahau.**

Waitohu Te Rā

(me waitohu te matua, te kaitiaki rānei mō ngā tamariki i raro i te 18 tau)